

Додаток до окремого доручення
Голови Державної служби
морського і внутрішнього
водного транспорту та
судноплавства України
від "05" липня 2023 року № 96

Щодо можливих засобів для подання повідомлень про корупцію. Захист викривачів.

В Україні інститут захисту осіб, які повідомляють про вчинення правопорушень, бере свій початок з набрання чинності 1994 року Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Цей Закон поширює свою дію виключно на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень.

Важливим кроком стало прийняття 14.10.2014 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), у якому захисту викривачів присвячено розділ VIII.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання;

корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

корупція – використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей;

правопорушення, пов'язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке

законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

З урахуванням вимог абзацу 20 частини першої статті 1 та абзацу 2 частини другої статті 53² Закону особа вважається викривачем за сукупності таких умов:

здійснити повідомлення повинна фізична особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), у якої наявне переконання, що інформація є достовірною;

наведена у повідомленні інформація має містити фактичні дані, що підтверджують можливе вчинення іншою особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону, які можуть бути перевірені;

повідомлена особою інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходження нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання.

У разі відсутності хоча б однієї вищевказаної умови, особа не може вважатися викривачем.

Як відмічає Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) в своїх Роз'ясненнях від 12.06.2023 № 2 «Щодо правового статусу викривача» якщо особа повідомляє інформацію, про яку вона дізналась із відкритих джерел на неї не поширюватимуться права та гарантії захисту викривача, оскільки така інформація є загальнодоступною.

При цьому, законодавство України розрізняє заявників та викривачів.

Різниця між ними полягає в тому, що будь-яка фізична особа може повідомити про корупцію, якщо переконана, що відома їй інформація є достовірною. Але за відсутності сукупності умов, визначених Законом, фізична особа є заявником і на неї не поширюються права та гарантії захисту викривача.

Якщо у заяві (повідомленні) особи наведена інформація про можливі факти вчинення корупційного кримінального правопорушення та/або кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією, але орган досудового розслідування вніс відомості до ЄРДР про кримінальне правопорушення за статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність, яке не є корупційним, особа не набуває прав та гарантій викривача, але є заявником у відповідному кримінальному провадженні.

Як роз'яснює НАЗК повідомлення підпадає під захист Закону, якщо містить фактичні дані, що можуть свідчити про:

порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;

порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків;

декларування недостовірної інформації;

декларування;

неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень;

порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;

невжиття заходів щодо запобігання корупції порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням;

порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля невиконання законних вимог (приписів) національного агентства;

незаконне збагачення;

нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням;

підкуп працівника підприємства, установи чи організації зловживання владою або службовим становищем;

зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги;

прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

підкуп особи, яка надає публічні послуги;

пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі;

привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;

викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням;

порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;

викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження;

викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань;
інші порушення Закону.

В світовій практиці використовуються такі способи для подання повідомлень: внутрішнє повідомлення, зовнішнє повідомлення та публічне повідомлення.

Щодо українського законодавства, то Закон зобов'язує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, державні органи, органи місцевого самоврядування, визначених юридичних осіб створити захищені анонімні канали зв'язку (канали онлайн-зв'язку, анонімні гарячі лінії, електронні поштові скриньки та інше), через які викривач може здійснити повідомлення, гарантовано зберігаючи свою анонімність. Вимоги до захисту таких каналів зв'язку визначає НАЗК.

Відповідно до частини першої статті 53² Закону викривач самостійно визначає, які канали використати для повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону, а саме: внутрішні, регулярні або зовнішні канали.

Внутрішні канали повідомлення – способи захищеного та анонімного повідомлення інформації, яка повідомляється викривачем керівнику або уповноваженому підрозділу (особі) органу або юридичної особи, у яких викривач працює, проходить службу чи навчання або на замовлення яких виконує роботу (наприклад, керівнику, антикорупційному уповноваженому).

НАЗК в своєму Гайді для викривачів корупції рекомендує використовувати внутрішні канали повідомлень за таких умов:

установа має надійні канали повідомлення (до моменту запуску Єдиного порталу повідомлень викривачів – це онлайн форма, електронна пошта, спеціальна телефонна лінія), які гарантують анонімність/конфіденційність;

в установі існує ефективна система перевірки повідомлень;

в установі є антикорупційний уповноважений, який забезпечить розгляд повідомлення та зможе захистити від переслідування.

Регулярні канали повідомлення – шляхи захищеного та анонімного повідомлення інформації викривачем НАЗК, іншому суб'єкту владних

повноважень, до компетенції якого належить розгляд та прийняття рішень з питань, щодо яких розкривається відповідна інформація. Регулярні канали обов'язково створюються спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, органами досудового розслідування, органами, відповідальними за здійснення контролю за дотриманням законів у відповідних сферах, іншими державними органами, установами, організаціями.

Відмінність внутрішніх каналів повідомлення від регулярних полягає в тому, що метою внутрішніх каналів є здійснення працівниками повідомлення про корупцію в межах установи, тоді як метою функціонування регулярних каналів є здійснення всіма зацікавленими особами повідомлення про корупцію суб'єкту владних повноважень поза межами організації, який має право застосувати заходи адміністративного чи кримінального примусу.

За рекомендацією НАЗК регулярним каналом слід скористатися у разі:

внутрішні канали повідомлення відсутні (до моменту створення Єдиного порталу повідомлень викривачів);

є впевненість, що внутрішні канали не будуть ефективними та існує загроза знищення доказів;

в установі не існує ефективної системи перевірки повідомлень (відсутня уповноважена особа (підрозділ), відсутні захищені (у тому числі анонімні) канали для повідомлення, повідомлення інформації на підприємстві призводить до застосування негативних заходів впливу, тощо);

інформація, яку планується повідомити, стосується керівництва установи.

Зовнішні канали повідомлення – шляхи повідомлення інформації викривачем через фізичних чи юридичних осіб, у тому числі через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання, професійні спілки.

НАЗК рекомендує використовувати зовнішні канали повідомлень коли:

повідомлення містить факти про можливе корупційне правопорушення з боку Президента України, Прем'єр Міністра, міністрів чи керівників інших органів центральної влади, народних депутатів, керівників та заступників органи прокуратури та інші правоохоронні органи; інших осіб, які займають відповідальне чи особливе відповідальне становище;

наявне обґрунтоване переконання, що внутрішні та регулярні канали не будуть ефективними й є загроза знищення доказів;

наявні фактичні дані, що свідчать про спроби знищення документів або доказів, що стосуються поширюваної інформації.

Звертаємо увагу, що у разі повідомлення інформації через зовнішні канали повідомлень слід враховувати, що громадські організації і журналісти не наділені каральними функціями, тому необхідно все одно звертатись до правоохоронних органів, а також контролювати хід просування заяви.

Особливості повідомлення інформації з обмеженим доступом.

У разі встановлення, що інформація про можливі факти правопорушення, що містяться в повідомленні, належить до *інформації з обмеженим доступом, яка не є державною таємницею*, повідомлення такої інформації має здійснюватися відповідно до порядку, передбаченого частиною четвертою статті 53² Закону.

Зокрема, у разі повідомлення інформації з обмеженим доступом викривач може обирати лише між внутрішнім чи регулярним каналом повідомлення, а здійснення повідомлення інформації з обмеженим доступом (крім інформації, яка містить державну таємницю) через зовнішній канал можливо лише за наявності однієї з таких умов:

повідомлення інформації через внутрішні та регулярні канали не дало ефективних результатів у встановленні для її перевірки або розслідування строк (відмовлено у проведенні перевірки або розслідування повідомленої інформації; виявлені порушення не привели до притягнення чи початку процедури притягнення винних осіб до відповідальності, відновлення порушених прав і свобод осіб, відшкодування завданої шкоди; не вжито заходів щодо припинення діянь або бездіяльності, інформацію про які повідомлено; не вжито заходів щодо запобігання шкоді чи загрозам, інформацію про які повідомлено тощо);

внутрішні канали не будуть ефективними, оскільки інформація про шкоду або загрозу суспільним інтересам, що розкривається, належить до інформації, яка згідно із Законом України «Про інформацію» вважається предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати таку інформацію переважає над потенційною шкодою від її поширення;

викривача, його близьких осіб звільнено з роботи (посади), піддано дисциплінарному стягненню, вчинено щодо них інші негативні заходи впливу чи заходи дискримінації у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону;

відсутні внутрішні або регулярні канали повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, через які може бути повідомлена відповідна інформація;

є реальна загроза знищення документів або доказів, що стосуються поширюваної інформації.

Звертаємо увагу, що за повідомлення інформації з обмеженим доступом, зроблене через внутрішні чи регулярні канали, викривач не може нести юридичної відповідальності за поширення інформації з обмеженим доступом. Викривач, який передавав документи, на яких не було жодних позначень, що ці документи містять інформацію з обмеженим доступом, вважається таким, що повідомляв інформацію, яка не є інформацією з обмеженим доступом, і таке повідомлення здійснюється відповідно до порядку, передбаченого частиною 1 статті 53² Закону, тобто особа самостійно обирає канал повідомлення та його спосіб.

Щодо повідомлення інформації, яка містить *державну таємницю*, то в українському законодавстві наявна правова невизначеність у цьому питанні. Так, Закон містить бланкетну норму щодо можливих каналів повідомлення інформації з обмеженим доступом, яка є державною таємницею. Згідно з частиною четвертою статті 53² Закону, порядок повідомлення інформації, яка містить державну таємницю, визначений законом. Водночас Закон України «Про державну таємницю» не визначає порядку повідомлення інформації з обмеженим доступом, яка є державною таємницею, а стаття 29 Закону України «Про інформацію» визначає, що «інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення». Виходячи з системного аналізу вказаних норм права можна дійти висновку, що до ухвалення порядку повідомлення інформації, яка містить державну таємницю, викривачі можуть повідомляти відповідну інформацію посадовій особі, яка має спеціальний дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, структурного підрозділу щодо перевірки повідомлень. Що ж до права розголошувати державну таємницю у випадку, якщо інформація є суспільно необхідною, то маємо правову колізію, адже, відповідно до статті 11 Закону України «Про доступ до публічної інформації» та статті 29 Закону України «Про інформацію», викривач має таке право, проте відсутність відповідних змін до Кримінального кодексу України, які б звільняли від кримінальної відповідальності за розголошення державної таємниці у таких випадках, перетворює відповідні норми інформаційних законів у декларативні і не дозволяє стверджувати, що викривач має право публічно розголошувати інформацію, що становить державну таємницю.

Викривач може здійснити повідомлення в усній (через анонімні гарячі лінії, тобто телефоном чи через інші системи голосових повідомлень, або на прийомі посадовій особі) або письмовій формі (канали онлайн-зв'язку, електронні поштові скриньки, листом через звичайну поштову скриньку або скриньки, які знаходяться в приміщеннях державних органів).

В Україні триває робота зі створення Єдиного порталу повідомлень викривачів, який зробить процес подання повідомлень простим та зручним, гарантуватиме дотримання умов конфіденційності та анонімності викривачів, а також забезпечить створення та функціонування внутрішніх каналів повідомлення для усіх суб'єктів.

Анонімне повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень відповідно до Закону також підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація: стосується конкретної особи; містить фактичні дані, які можуть бути перевірені.

Тобто, Закон передбачає право викривача вільно обрати не лише канал повідомлення, а й спосіб такого повідомлення – анонімно чи із зазначенням авторства.

Щодо гарантій захисту викривачів слід зазначити, що положеннями статті 53³ Закону передбачено права та гарантії захисту викривача.

Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону.

Викривач має право:

1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені цим Законом;

2) подавати докази на підтвердження своєї заяви;

3) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації;

4) давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати;

5) на безоплатну правову допомогу у зв'язку із захистом прав викривача;

6) на конфіденційність;

7) повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону без зазначення відомостей про себе (анонімно);

8) у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів;

9) на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір;

10) на винагороду у визначених законом випадках;

11) на отримання психологічної допомоги;

12) на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках;

13) отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації.

При цьому, права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача.

Закон гарантує захист трудових прав викривача, прямо вказуючи на найбільш поширені форми негативних заходів впливу, які керівнику або роботодавцю заборонено застосовувати до викривача у зв'язку з повідомленням, одночасно залишаючи перелік таким форм відкритим, тобто невичерпним.

Так, згідно з частиною першою статті 53⁴ Закону викривачу не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, його не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з

повідомленням. До негативних заходів впливу можна віднести формально правомірні рішення і дії керівника або роботодавця вибіркового характеру, які не застосовуються до інших працівників у подібних ситуаціях та/або не застосовувалися до працівника у подібних ситуаціях раніше.

Крім того, згідно з частиною третьою статті 53⁴ Закону викривачу не може бути відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту) у зв'язку з повідомленням.

Також забороняється створювати перешкоди викривачу у подальшому здійсненні трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходження ним служби чи навчання, а також вживати будь-яких інших дискримінаційних заходів у зв'язку з повідомленням.

При цьому передбачені статтею 53⁴ Закону гарантії застосовуються не просто за фактом того, що особа є викривачем, а за умови наявності зв'язку між негативними заходами впливу або загрозою їх застосування та повідомленням викривача.

Стосовно доведення зв'язку між повідомленням та негативними заходами впливу до викривача, то відповідно до норм українського законодавства у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ними загрози застосування негативних заходів впливу до викривача у зв'язку з повідомленням обов'язок доказування, що прийняті рішення, вчинені дії є правомірними і не були мотивовані діями викривача щодо здійснення цього повідомлення, покладається на відповідача (стаття 77 Кодексу адміністративного судочинства України та стаття 81 Цивільного процесуального кодексу України).

Слід зазначити, що гарантії захисту трудових прав викривача діють безстроково та не залежать від зміни керівника (посадових осіб) установи.

Тобто, якщо викривач здійснив повідомлення щодо дій попередніх керівників (посадових осіб) установи, а негативних заходів впливу застосував новий керівник (посадові особи), презумпція причинно-наслідкового зв'язку між повідомленням та дисциплінарною відповідальністю зберігається й обов'язок доказування відсутності такого зв'язку між повідомленням та негативними заходами впливу покладається на керівника або роботодавця, який застосовував такі заходи.

Крім того, держава гарантує поновлення викривачам їх порушених прав, зокрема:

виплату середньої заробітної плати в розмірі за останній рік у разі відсторонення від виконання трудових обов'язків не з вини викривача;

у разі звільнення негайне поновлення на попередній роботі (посаді);

виплату середнього заробітку за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік;

виплату середнього заробітку за час вимушеного прогулу у разі, якщо заява про поновлення на роботі (посаді) розглядається більше одного року не з вини викривача;

негайне поновлення на попередній роботі (посаді) та виплата різниці в заробітку за час виконання нижче оплачуваної роботи;

грошову компенсацію у розмірі дворічного середнього заробітку у разі неможливості поновлення на робочому місці;

грошову компенсацію у розмірі шестимісячного середнього заробітку у разі відмови від поновлення на робочому місці.

Також чинним законодавством передбачено дисциплінарну, матеріальну та кримінальну відповідальність за порушення трудових прав викривача.

У разі наявності інформації про можливе порушення гарантій захисту трудових прав викривача, передбачених статтею 53⁴ Закону, НАЗК відповідно до пункту тринадцятого частини першої статті Закону проводить перевірку дотримання законодавства з питань захисту викривачів, за результатами якої може внести припис з вимогою усунення порушення прав викривача та притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні його прав.

Наслідком реалізації припису НАЗК може бути відкриття дисциплінарного провадження із подальшим можливим притягненням особи, винної у порушенні трудових прав викривача, до дисциплінарної відповідальності.

Крім того, за невиконання вимог (приписів) НАЗК щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції передбачено адміністративну відповідальність (стаття 188⁴⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Щодо матеріальної відповідальності слід зауважити, що відповідно до статті 66 Закону збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню в установленому законом порядку.

За незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним як викривачем про вчинення іншою особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень Закону, а також інше грубе порушення законодавства про працю настає кримінальна відповідальність (частина перша статті 172 Кримінального кодексу України).

Від ефективності функціонування інституційної інфраструктури захисту прав викривачів залежить рівень викривання корупції в країні. У правових системах різних країн існують різні механізми державного захисту викривачів. Водночас останні дослідження свідчать, що ключовим елементом механізму захисту прав викривачів є наявність спеціально уповноважених органів, що мають широкі повноваження щодо поновлення трудових прав викривачів.

Відповідно до Закону **спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції** є органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, НАЗК.

НАЗК – центральний орган виконавчої влади, який здійснює формування антикорупційної політики. Розробляє Антикорупційну стратегію та державну програму на її виконання, займається перевіркою електронних декларацій, звітів політичних партій та фактів наявності конфлікту інтересів, затверджує антикорупційні програми, взаємодії з викривачами. НАЗК має повноваження складати адміністративні протоколи стосовно високопосадовців про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, складати обґрунтовані висновки для направлення правоохоронним органам.

До компетенції НАЗК відноситься:

ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

перевірка відповідності даних, вказаних в деклараціях, способу життя чиновників;

контроль за дотриманням обмежень щодо фінансування політичних партій;

контроль за недопущенням конфлікту інтересів у чиновників;

прийом повідомлень про можливі випадки корупції;

розробка проєкта Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, проєктів нормативно-правових актів з цих питань;

видача обов'язкових для виконання приписів;

здійснення співпраці з викривачами корупції, вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав.

Уповноважені на те посадові особи НАЗК складають протоколи у справах про такі адміністративні правопорушення, які передбачені наступними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ) – державний правоохоронний орган, який розслідує корупційні правопорушення, які стосуються високопосадовців або великих сум державних коштів.

НАБУ:

вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та майна, які можуть бути предметом конфіскації, або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до його підслідності;

здійснює оперативно-розшукові заходи і досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності (ст. 216 Кримінального процесуального кодексу), якщо наявна хоча б одна з таких умов:

– злочини вчинено певною вищою посадовою особою, в тому числі членом Кабінету Міністрів України, нардепом, посадовою особою місцевого самоврядування першої та другої категорій, суддею, прокурором, керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків, тощо;

– або розмір предмета злочину або завданої ним шкоди в п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленої законом на час вчинення злочину (якщо злочин вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування, суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків);

– або злочин щодо пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі, та зловживання впливом, вчинено щодо, зокрема, вищої службової особи.

Уповноважені на те посадові особи НАБУ складають протоколи у справах про адміністративне правопорушення, яке передбачене статтею 185-13 КпАП Кодексу України про адміністративні правопорушення «Невиконання законних вимог посадових осіб Національного антикорупційного бюро України».

Національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. Національна поліція розслідує більшість злочинів, у тому числі корупційних, що не належать до компетенції НАБУ та Державного бюро розслідувань. Має повноваження складати адміністративні протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Відповідно до статті 216 Кримінального процесуального кодексу України слідчі органи Національної поліції здійснюють досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

Після завершення досудового розслідування, органи Національної поліції складають обвинувальний акт, за яким особі офіційно висуваються обвинувачення та який погоджується або самостійно складається прокурором і направляється до суду. Національна поліція також складає адміністративні протоколи про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Прокурором у справах Національної поліції може бути не тільки працівник обласної прокуратури чи вище рангом, а й прокурор окружної прокуратури. Тоді справа, знову ж таки буде розглядатися місцевими загальними судами.

Органи прокуратури як один зі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Прокуратура України становить єдину систему, яка здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Безпосередніми функціями органів прокуратури є:

підтримання публічного обвинувачення в суді;

організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Ключовою серед цих функцій є здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних (корупційних) правопорушень, у процесі якого прокурори співпрацюють з викривачами, можуть отримувати заяви від викривачів та вносити відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Також, підтримуючи публічне обвинувачення, прокурор доводить вину корупціонера та просить суд про виплату винагороди викривачу за наявності для цього підстав.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – здійснює процесуальне керівництво та державне обвинувачення у Вищому антикорупційному суді у справах, які належать до підслідності НАБУ.

Державне бюро розслідувань (ДБР) – державний правоохоронний орган, який розслідує злочини, вчинені високопосадовцями, правоохоронцями і суддями, а також особами, посада яких віднесена до категорії «А», окрім випадків, коли досудове розслідування віднесено до підслідності НАБУ. .

До прокуратури, органів внутрішніх справ, НАБУ треба звертатися, коли відомі факти корупційних злочинів або адміністративних правопорушень.